

נחמסטריו 5 עלו, ברוסיה 4 רוי, יאשנט 10 מרק, בצרפת ורומניה 12 מרנק, במגליה 10 שילינג, בממטריקה 4 דאללר. בחתימה חוכל להיום גם למחית ולרכיטת השנה. סגר תודמות 10 קר. למרת.

סיר חיים משאנצוויץ בנאורשץ (דוקאמסמט נומר 10), סיר מזה רייכעמבערג באדעסא (יענורייסקא'ס אליצא, דאס קארקא 26 קוואר. 8) וסיר ב. שמענינהערץ בסולמשיץ.

מביע המודיע כל דבר אשר נפל בישראל וכל הנוגע בספרות העברית.

מיוסד מאת ר' ברוך ווערבער ז"ל, ויוצא לאור מאת

יעקב ווערבער בבראדי.

Brody, 27. December 1889.

(N. 7)

בראדי, די מכת התרין לביע.

לב הקוראים, כאשר המה מתבלין את המועיל בערב. אמנם יתרון האופי - ביאנרפיות עולה על גביתן, כאשר בהם איננו אותו מעוות אשר ישנו ברוב התולדות. התולדה והבינרפיות, נלקין לרוב בחסר ובחיתר, בשקר ודמיון, כאשר המספרים המה מוזעה להספורים, כל כותבי תולדה וביאנרפיות יספרו מעשי ומקרי אחרים אשר לא ראו בעצמם, וכאשר לא נמסרו בהם, לכן לרוב כל ספוריהם מעורבים בדמיון והשערות בעלמא, כי קשה מאד למי שמספר וכותב דברים מפי השמועה, שיכון לספר הדברים כהיותן, וגם אותם אשר ההשגחה העליונה העניקה להם בהגשמה דקה ואמיתית, שייגישו את התולדה במסגרת ומתניגים מאד בספוריהם לברורם וללכנם מצד הבינה המפשטת שלא תנסה לאחת מן הצדדן - גם המה לא יצידו את המקרים בצורתן, כאשר כל אדם הוא בריה אחת עם רוח אחת עם שפה אחת ועם מכם אחד, ולכן כל אחד כותב ומצמצם את דבריהם דמימכסו ולפי העונה שהוא עוסק בתוכה. לכן קשה מאד וכמעט אי אפשר, שיהיו הדברים והספורים מכונים כהיותן; ועינינו תחזינה, כי גם בתקופה ידועה או באדם ידוע, אשר המעשים מבוררים ומפורשים, גם בהם לאו כל הרעות שוות, זה בונה וזה סותר, זה תולס וזה פותר, וגם חכם במשנתו ואינם עלולים לדמיון והשערה, גם המה לא יתאיים בדעותיהם, כאשר שלטנות הדעת, הבינה והמתינות, כל אחת ואחד רואה את כל העולם כרו כרי אמית של עצמו, וכן גם באדם גדול, שכבר יצאו מבעד בעולם ותולדתו ידועה, כל אחד בא ומכסו בידו, ובו ישקול את האדם ומשפטו; ולכן בקרא את התולדה, את הביאנרפיות, תחת אשר המצנו לדעת את המעשים, את המקרים כאשר נקרו ויאתו, נדע רק דעו המספרים, והעיקר חסר מן המסר.

לא כן בהאויטא-ביאנרפיות, אשר המספרים המה בעד המעשים בעצמם. האף כי המה עלולים לשגיאה, בכל זה ספוריהם קרובים יותר לאמת ואינם עלולים לראות חלום באסמטיא ולעיליל פלא בקופא דמחמא, כאשר המה בעלי הנסיון מספרי תולדות אנשים אחרים יודעים רק את המעשים והמקרים אבל נעלמו מהם הסבות אשר היו והיו המקרים האלה, והם נבואם להסיק אור על הסבות הפועלות, שונים כדמיון ובהשערות; אבל בעלי האופי-ביאנרפיות יספרו ויבארו לנו הסבות האמיתיות. הראשונים אינם יודעים רק את המקרים החיצוניים אבל נערכו מהם דעות והשקפות הנושאים בכל תקופה ותקופה ויהי בכאדם את המקרים הרעים אשר עברו על הנושאים,

דברים אחרים על דבר התולדה והאויטא-בינרפיות. רוססלאנד: מחכמים מאדעסמא. איסטליען: רומירנתי. משנת בישראל. עושה תזמות. אדעוה.

דברים אחרים

על דבר התולדה והאויטא-בינרפיות.

לברר תועלת התולדה, הוא יתר שכנעיל דמי. הכנ יודעים שמתכל החכמות והדעים אשר יחכמו את האדם התועלת התולדה, כאשר שהיא התגשמות המקרים והמעשים והנסיגים, ולכן היא לנו לסורה התיים. התולדה חספר לנו את החיים אשר כבר קבלו צורה ידועה, ולכן תברר ותלבן מושגי האדם אדות הברואה והאנושית. הלך המקרים והמעשים ותרוה המנשב בהם יקומו כל תקופותיהם, השתלשלותם ותוצאותיהם, המה יפקחו עיני האדם, ובאספקלריא מאירה ובהירה יביט על התבל ותוצאותיה, על האנושית ומפעלותיה, ויקנה לו מהם מושגים נאמנים. התועלת הזאת היא תולדות התולדה בכלל; אמנם תולדות אנשים בפרט, האף כי מלאכתם יותר קלה, בכ"ז מביאים יותר תועלת ודרושים יותר לחסין הקוראים, כאשר שהתולדה תבאר רק בכלל, ולא כל אדם זוכה לצרף את הפרטים, לקשר גימא בגימא עד שיבין את העולם הפרטי מהעולם בכלל. התולדה עומדת בדומה של עולם, כחות נסתרים ונעלמים ישמשו בה וסוד אלוה צפון בה; הסבות והמסובכים מסובכים ומקושרים, כל סבה זמנה סתיהסת ומצטרפת לתנאים וחקים ידועים דלית מחשבה תפיסא בהם בדרך כלל, ולכן קשה גם להיורד דתוך עומקה ונהירין ליה כל שביליה ואורחותיה, להבינה כצורתה וכתורתה ושיהיה לומר מעניניה; אמנם תולדות אנשים פרטים, אשר לא יכילו כי אם תקופות קטנות מכני אדם, אשר יספרו וילמדו מעשים ידועים דעכודי להעשות ומתרחשים בכל יומא - בהם הנקל להבין ולהתבונן, ללמוד וללמד.

פרק קטן ושלם, המבורר כל צרכו ומפורש בהלכתו ונכתב כהיותו ברוח באר וברוח משפט, יאצר בתוכו תמצית התולדה והחיים המתגשמים. הפרק הזה ילמדנו ויצני לסננו החיים בקבלם צורה, מסבות החיים, חליפותיהם ותמורותיהם, סבות ואבות המקרים ותולדותיהם, התפתחות האדם והשתכלותו, הסבות שבהן תלויה התפתחות מעשי האדם ותחבולותיו, איך הוא פועל ונפעל, לומר וללמד, מחכמם ומחכים. זאת ועוד אחת: התולדה בכלל, כאשר שלרוב קשה היא ופרשותיה סתומות, לכן היא לא הי הביאנרפיות. פננונמ ומהלכם ימשבו את

מה שנוגע לעצמו, ולא תאר לנו מהות כל דעו אשר רקחו חבר בחיו. תולדת וקורת זמנו אינה מפורשת בספרו, רק תלמד מעניניו, וחובת המספר האמיתי, לתאר לנו בכל תקיפה ותקיפה מחיו קורות זמנו ומקומו, והדעות והנשיות אשר שלמו או. נוסף על זה הנה כחא דקיצור היה עדיף ליה וקצר אף במקום שהיה לו להאריך; וכלל גדול בתורת הכתיבה, כי כל המרבה לספר בתולדות החיים הרי זה משובח, כי כל אשר ירבה לדבר יהיו החיים יותר בולטים ועומדים.

המעוותים האלה אמרתי לתקן באומיביאגרפיע שלי שעתידי אני לכתוב. אנכי אציג לפני הקוראים חיי כמו שהם, בכל תמונה שקבלו, ובמקום דייתי לדי לבאר כל תקופות, אציג לפני הקוראים כל דעי אשר לקחו חלק בחיי ובעולמי. בשרד נאמן אתאר בכל תקופה ותקופה זמני ומקומי, והרוח אשר היה שורר אז בינינו וכך השקפתי שהיו לי בעולמי לא אכחד ואציגן כצביונן. כאותו אומיביאגרף המיוחד גם אנכי אקדים, כי לא חכם אנכי ולא בן חכם, ומעולם לא הבאתי תועלת אל ההשכלה הכללית או הדתית ובהמאמרים האחרים אשר הדפסתי עוד לא זכיתי שיספרו תולדותי, כי אנכי איש פשוט בתכלית הפשיטות; אמנם תולדתי ראוייה להתכבד באשר בה לא הסדרש עיקר כי אם המעשים, והמספרים המצוינים, אשר ישכילו להציג לפנינו צורות כהיותן, אינם שמם לבם לחפש רק אחרי צורות ידועות, כי להם לא השם הוא העיקר רק החיים. באר - ש ה ד ו ת א.

רוססלאנד.

מכתבים מאדעססא.

החודש הזה הוא בכלל "עת רצון" לרודסנינו למצוא בנו עונות רבים ולדבר עלינו עתק, כי בחודש הזה באו בכל מרחבי ארצנו ימי האסף, לאסוף את צעירי הארץ, אשר מלאו אחת ועשרים שנה לשני-חייהם, לצאת לעבוד עבודה בחיל הצבא, ואחרי-כך גם צעירי בני ישראל נקראים בתוך הקרואים ללמד יהיה למלחמה, ימצאו משמינינו די אומר ודברים לדבר עלינו כל הות נפשם לאמר, כי צעירינו בעבודת הצבא ימאסו ודעת הרכיה לא יחפצו. עלילות כאלה ישימו על צעירי עמנו שונאניו המתירים חסיד בכל עו, להוריד עד עפר כבודנו ולנאץ שסנו בתוך שרי הממלכה וסקידה למען יבישו און ביעקב ויראו עונות בישראל; ואף אם עלילותיהם נכזבות ונוסדות על תהו ובהו, בכל זאת המצאניה אונים קשובות בקרב הארץ בעת רעה לעמנו כעת הזאת, והשרים עם סקידהם השומעים לקול דברים יתנו אסונים לשטף עלילות ותואנות השוטפות ספיות צוררים ומשמינים להגדיל עוד הצרות והמכאובים אשר נאמנו נשוא! אכן אם גם אמת נכון הדבר אשר יאסרו הלוחמים בנו, הן עליהם לדעת כי על כן לא ילכו בני עמנו בקול מצהלות ובשמחה גדולה לעבוד עבודה בחיל הצבא, באשר הם שואלים זה לזה: מה העבודה הזאת לנו? הלא דגרים וזרים יחשבונו במחנה הצבא ולנו יתנו רק את העמל והתלאה, עבודת סרך ויגיעת כליון השוכרת כל עצמות בעליה, ולמה לנו כזאת? האם רק את קובעת בוס התרעלה נשתה נמצה עד תומה, ומכוס הישועות לא נשתה אף נמף אחד ואף טפת יין אחת לא תבוא אל סינו? שארות כאלה

עושים עלינו רושם, באשר שדבריהם אינם יוצאים מן הלב; אבל האחרונים ישמיעו לנו דעותיהם והשקפותיהם בכל תקופה ותקופה, בתקופת העברה ובתקופת המעמד, בהם נראה את השתלשלות מושגיהם ודעתם, המה עושים עלינו רושם עז כאשר יספרו מקריהם הרעים, ולכן דבריהם נכנסים אל לבנו ונחקקים עמוק עמוק.

אמנם דרך האומי-ביאגרפים אשר בחרו להם, לרוב אינו ישרה. המה ישמיעו לנו רק מקריהם הזרים והיוצאים מן הכלל, והמקרים התדורים והרגלים ינחידו תחת לשונם, ולפיכך נספק בהם חבר השוי והאחדות, באשר שרובן חסרות. הם ישמיעו רק מקריהם אשר הובילו אותם אל ההשכרה והמדע, והמקרים הפשוטים אשר לא שייכים כלל אל המדע, לא באו בספר, כאילו המקרים הפשוטים אינם תורה רבה וללמוד אותה אין צורך; ואולם באמת כל מקרה ומקרה העובר על האדם, יהיה מאיזה סין שיהיה, אוצר בקרבו המון ידיעות, ומה גם בביאגרפיה כללית, אשר לרוב גם מקרה קטן, שהמספר הוא דש אותו בעקבו, מלבד כי ללמד על עצמו יצא, ללמד על הכלל כל יצא ויסיף אור על הביאגרפיה בכללה. על המספר הנאמן אשר רצה, לתאר לנו החיים בצביונם, עליו החובה, לספר לנו בל מקרי חיו, יהיו איזה שיהיו, טובים או רעים, נבונים או קלים; עליו להשמיץ צדקותיו ושגיונותיו, השכלתו ומכלתו, וכך המכחד סענותיו ומסדותו ואינו מראה רק הפרקטיא המובה, הוא מקלקל את האומיביאגרפיה כלה, באשר שחסרו בה פרקים הרבה אשר יש להם התיחסות אל יתר הקירות והמקרים.

בהאומיביאגרפיה מחויבים אנחנו לראות אדם שלם, בכך תקופותיו, בתקופות הנער, ההתפתחות וההעמדה, בתקופות התגברות הנשיות והבינה, בתקופת החטא וההשבה. כל תקופה ותקופה אשר תעלה על האדם הזה, לטוב או לרע, לסענות או לתקן, מחויבת להיות לפנינו; ורק אז, כאשר יעברו לפנינו כל תקופות האדם ומקריו כבני מרון, אחת מהם לא נעדרה, ובסקירה כללית נסקור על האדם כלו בכל פרצופיו שנראה לפנינו, בכל דעותיו ומחשבותיו אשר התהפכו בקרבו לכמה נוונים, אז רק אז יתבררו מושגינו בראותנו את החיים כמו שהם. והחסרון הזה לרוב הוא נפרץ בין האומי-ביאגרפיות. המספרים קיישינים המה, ויחבישו לספר את כל הרעות אשר עשו, וגם אותם שגולים המה תולים סרחונם באחרים, כאילו המה צדיקים מכף רגלם ועד ראשם ועד בכלל. אם השכילו לעשות, אז ירימו השכלתם על גס; ואם לא — ישקרו, או לא ישמיעו מאומה; ולא ידעו כי להקוראים אחת היא אם טובים המה או רעים, חכמים או סכלים, המה מחפשים את החיים בהתגשמש, ולפיכך בשקרים עתידים לתת את הדין, שמלבד שאינם ממלאים מלאכותם, המה מטעים את הרבים, וקוראים פשוטים אשר שכלם עוד לא נתבשר כל צרכו, ידמו באולתם, כי באמת ישנם אנשים אשר כלם צדיקים וחכמים, ובכל ימיהם לא יעשו אף עולה כל שהיא. בין כל האומיביאגרפים במספרתנו השכיל רק אחד המיוחד לעשות. הוא תאר לנו תמונה מחיי אדם שלם, ויצג לפנינו חיי ערומים ולא התבושש. הוא באר וסדר השתלשלות התפתחותו והשתכלותו כהיותו, הוא הציג לפנינו השקפותיו על הדת והחיים בכל התקופות אשר עברו עליו, וכיה הבקורת

בהם חבד השו והאחדות, באשר שרובן חסרות. הם ישימיו רק מקריהם אשר הובילו אותם אל ההשכרה והמדע, והמקרים הפשוטים אשר לא ישיכים כלל אל המדע, לא באו בספר, כאילו המקרים הפשוטים אינם תורה רבה וללמוד אותה אין צרכים; ואולם באמת כל מקרה ומקרה העובר על האדם, היה מאיזה סין שיהיה, אוצר בקרבו המון ידיעות, ומה גם בביאגרא כללית, אשר לרוב גם מקרה קטן, שהמספר הוא דש אותו בעקבו, סמך כי ללמד על עצמו יצא, ללמד על הכלל כל יצא ויסיק אור על הביאגרא בכללה. על המספר הנאמן אשר רצה, לתאר לנו החיים בציונם, עליו החובה, לספר לנו כל מקרי חיו, יהיו איזה שיהיו, טובים או רעים, נבונים או קלים; עליו להשיע צדקותיו ושגיונותיו, השכלתו וסכלתו, וכך המבחר מעוותיו וסכנותו ואינו מראה רק הפרקטיא הטובה, הוא מקלקל את האומיבאגרא כלה, באשר שהסרו בה פרקים הרבה אשר יש להם החיחסות אל יתר הקירות והמקרים.

האומיבאגרא סחויבים אנחנו לראות אדם שלם, בכך תקופותיו, בתקופות הנער, ההתפתחות וההעמדה, בתקופות התגברות הנסיות והבינה, בתקופת החטא וההשבה. כל תקופה ותקופה אשר תעלה על האדם הזה, לטוב או לרע, למעוות או לתקן, מחויבת להיות רפנינו; ורק אז, כאשר יעברו לפנינו כל תקופות האדם ומקריו כבני סרון, אחת מהם לא נעדרה, ובסקירה כללית נסקור על האדם כלו בכל פרצופיו שנראה לפנינו, בכל דעותיו ומחשבותיו אשר התהפכו בקרבו לכמה גוונים, אז רק אז יתבררו מושגיו בראותנו את החיים כמו שהם. והחסרון הזה לרוב הוא נפרץ בין האומיבאגראיות. המספרים קיישינים המה, ויתביישו לספר את כל הרעות אשר עשו, וגם אותם שגולים המה תולים סרונם באחרים, כאילו המה צדיקים מכף רגלם ועד ראשם ועד בכלל. אם השכילו לעשות, אז ירימו השכלתם על גס; ואם לא — ישרו, או לא ישימיו מאומה; ולא ידעו כי להקוראים אחת היא אם טובים המה או רעים, חכמים או סכלים, המה מחפשים את החיים בהתנשם, ולפיכך בשקדם עתידים לתת את הדין, שמלבד שאינם ממלאים מלאכותם, המה מפעים את הרבים, וקוראים פשוטים אשר שכלם עוד לא נתבשר כל צרכו, ידמו באולתם, כי באמת ישנם אנשים אשר כלם צדיקים וחכמים, ובכל ימיהם לא יעשו אף עולה כל שהיא. בין כל האומיבאגראים בספרתנו השכיל רק אחד המיוחד לעשות. הוא תאר לנו תמונה מחיי אדם שלם, ויצג לפנינו חיו ערומים ולא התבושש. הוא באר וסדר השתלשלות התפתחותו והשתכלותו כהיותו, הוא הציג לפנינו השקפותיו על הדת והחיים בכל התקופות אשר עברו עליו, וזכה הבקורת הטובה עליו בקר כל מעשיו, וישפם למובה ולרעה ולא נשא פנים לעצמו. ספרו זה אינו כולל חיי אדם אחד, רק יסיק אור על האומה כדה בזמנו אשר חיה, דרכיה, מנהגיה, תהלוכותיה, השקפותיה. ספרו זה כתוב מן הלב, בהתרגשות נוראה, ולכן יכנס אל לבנו. אמנם במקום שימצא גדולתו, שם נמצא גם מעוותו, ורגשי ההתפעלות היתירה אבד את המשפט המתני, ושפם הרברים לא כהונן. ספרו זה כתוב משפופרת של היאוש, ועל המספר החובה, להיות קר-רוח וללכת כאמצע. הוא ספר רק

אני לכתוב. אנכי אציג לפני הקוראים חיי כמו שהם, בכל תמונה שקבלו, ובמקום דיותי לדידי לבאר כל תקופות, אציג לפני הקוראים כל דעי אשר לקחו חלק בחיי ובעולמי. בשרד נאמן אתאר בכל תקופה ותקופה זמני ומקומי, והרוח אשר היה שורר אז בינינו וכך השקפותי שהיו לי בעולמי לא אכחד ואציגן כצביונן. כאותו אומיבאגרא המיוחד גם אנכי אקדים, כי לא חכם אנכי ולא בן חכם, ומעולם לא הבאתי תועלת אל ההשכלה הכללית או הדתית ובהמאמרים האחרים אשר הרפסתי עוד לא זכיתי שיסופרו תולדותי, כי אנכי איש פשוט בתכלית הפשיטות; אמנם תולדתי ראווה להתכבד באשר בה לא המדרש עיקר כי אם המעשים, והמספרים המצוינים, אשר ישכירו להציג לפנינו צורות כהיותן, אינם שמים לבם להפש רק אחרי צורות ידיעות, כי להם לא השם הוא העיקר רק החיים.

באר-ש הדות א. יב"ס.

רוססלאנד.

מכתבים מאדעסכא.

החודש הזה הוא בכלל "עת הצון" לרודסינו למצוא בנו עונות רבים ולדבר עלינו עתק, כי בחודש הזה באו בכל מרחבי ארצנו ימי האסיף, דאסוף את צעירי הארץ, אשר מלאו אחת ועשרים שנה לשני-חיהם, לצאת לעבוד עבודה בחיל הצבא, ואחרי-כך גם צעירי בני ישראל נקראים בתוך הקרואים ללמד ידיהם למלחמה, וימצאו מששינינו די אומר ודברים לדבר עלינו כל הות נפשם לאמר, כי צעירינו בעבודת הצבא ימאסו ודעת הרביה לא יחפצו. עלילות כאלה ישימו על צעירי עשנו שונאינו האוחרים תמיד בכל עון, להוריד עד עפר כבודנו ולנאץ שסנו בתוך שרי הממלכה וסקידה למען יבישו און ביעקב ויראו עונות בישראל; ואף אם עלילותיהם נכזבות וגוסדות על תהו ובהו, בכל זאת תמצאנה אזנים קשובות בקרב הארץ בעת רעת לעמנו בעת הזאת, והשרים עם סקידהם השומעים לקול דברם יתנו אמונים לשפם עלילות ותואנות השומפות ספיות צוררים ומשמיגם להגדיל עול הצרות והמכאובים אשר נאמנו נשוא! אכן אם גם אמת נכון הדבר אשר יאסרו הלוחמים בנו, הן עליהם לדעת, כי על כן לא ילכו בני עמנו בקול מצהלות ובשמחה גדולה לעבוד עבודה בחיל הצבא, באשר הם שואלים זה לזה: "מה העבודה הזאת לנו? הלא דגרים וזרים יחשבונו במתנה הצבא ולנו יתנו רק את העמל והתלאה, עבודת סרך ויגיעת כליון השוברת כל עצמות בעליה, ולמה לנו כזאת? האם רק את קובעת בוס התרעלה נשתה נמצה עד תומו, ומכנס הישועות לא נשתה אף גמף אחד ואף ספת יין אחת לא תבוא אל מינו?" שארות כאלה ישאלו הצעירים העברים הקרואים לצבא אשר מהם אברה כל תקוה לקבל טובה תחת היסבר והעמל, ומה היא הצעקה אשר יצעקו עלינו בקול מר צורת עוכרי הארץ? אם יהרסו את הקיר הברזל המבדיר בין אחינו לבין הזכיות והטובות אשר בקרב הארץ, אם יחשבו גם אותם לאנשים מביאי תועלת ואזרחים בתוך הממלכה ואזר הברכות יאירו על דרכם, אז יוכלו הפקידים לדרוש מהם כל עבודת סרך, וכל יגיעת בשר בעד הארץ ביתה יושבי הארץ, ואז יכירו וידעו כל באי עולם, אם לא בניס חרצים